

БІБЛІОТЕЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ М. І. СТОРОЖЕНКА

Галина АЛЕКСАНДРОВА,
доктор філологічних наук,
провідний науковий співробітник
Інституту біографічних досліджень,
Національна бібліотека України
імені В. І. Вернадського
ORCID: 0000-0002-5136-5160

Анотація. Висвітлюється діяльність видатного українця, літературознавця Миколи Ілліча Стороженка (1836–1906,) який останні роки життя був бібліотекарем Рум'янцевського музею в Москві, акцентується на його діяльності щодо вдосконалення роботи бібліотеки.

Ключові слова: *Микола Ілліч Стороженко, бібліотека, університет, Рум'янцевський музей.*

Через суспільно-політичні обставини багато українців-інтелектуалів, серед них і бібліотечні діячі, зреалізувалися в російській науці, і ці наші співвітчизники здебільшого несправедливо перейшли до розряду «забутих». До таких належить і Микола Ілліч Стороженко (1836, село Іржавець Прилуцького повіту Чернігівської губернії – 1906, Москва), представник відомого з початку XVII ст. роду, що в другій половині XIX ст. належав до української еліти. 1854 р. Микола Ілліч закінчив зі срібною медаллю Першу Київську гімназію, 1860 – Московський університет. Центром його наукових досліджень стає Шекспір та його попередники. Він збирає матеріали з історії англійської драми в бібліотеці Британського музею у Лондоні, стає засновником наукового шекспірознавства, віце-президентом Лондонського шекспірівського товариства. Водночас М. І. Стороженко є одним із перших біографів та дослідників творчості Т. Г. Шевченка. У 1872–1893 рр. він очолював кафедру всезагальної літератури в Московсько-

---

му університеті. Основні напрями діяльності його багатогранної натури можна визначити так: учений, викладач, бібліотекар.

Від 1 січня 1893 року по 5 жовтня 1902 р. М. І. Стороженко працював головним бібліотекарем Московського публічного і Рум'янцевського музею. Енергійна, експансивна натура Миколи Ілліча не могла сприймати одноманітної бюрократичної роботи цієї установи. Особливу увагу він звертав на потреби відвідувачів читального залу. При ньому він влаштував окрему бібліотеку з різних галузей знань, у якій були зібрані довідкові видання та каталоги для різних її відділів, відкриті для всіх. Така бібліотека, окрім практичних зручностей для відвідувачів, які мали можливість отримувати без затримок книжки, потребувала уважного і продуманого підбору літератури з кожної спеціальності. Для цього Микола Ілліч залучав багатьох професорів, постійно користувався їхніми вказівками щодо створення того чи іншого спеціального відділу. Він безперервно стежив за повнотою і складом бібліотеки, намагався його змінювати і оновлювати, стежачи за розвитком літератури з кожної галузі знань. Видача книжок читачам і їх прийом були також упорядковані, окрім того, запроваджена більш точна статистика вимог і реєстрації читачів. Діяльність М. І. Стороженка постійно концентрувалася на турботах про практичні покращення, які варто було б зробити в читальному залі, і всі суттєві вдосконалення були зроблені в період його бібліотекарства.

Ще одна сторінка його роботи – поповнення бібліотеки найкращими зразками зарубіжної літератури. Як літературознавець, він насамперед турбувався про придбання іноземних видань із цієї галузі, тому цей відділ бібліотеки був представлений особливо повно.

Майже десятирічний період завідування ним бібліотекою Музею став помітним етапом в історії публічної бібліотеки Москви. Фонди бібліотеки за цей час зросли більше ніж у півтора рази. У 1893 р. у бібліотеці було 40 000 відвідувачів, у 1901 р. – 60 000, тобто їх збільшилося на 50%. Під час керування бібліотекою М. Стороженком було запроваджено нові штатні посади, які збільшили кількість працівників, і загалом умови роботи бібліотеки значно покращали. Для посади бібліотекаря Микола Ілліч мав багато позитивних характеристик: величезну ерудицію, начитаність і вражаючу пам'ять. Але найголовніші риси, які вирізняли сучасники М. Стороженка – це його високі моральні якості, доброта, душевне благородство і гуманність.

М. І. Стороженко довго боровся з фізичною недугою, але до останньої

можливості намагався виконувати службові обов'язки. Після завершення служби в музеї з 1902 р. він перебував його почесним членом. Власну бібліотеку, яка складала понад 2000 томів, М. І. Стороженко заповів передати університету, у якому пропрацював усе своє життя.

LIBRARY ACTIVITIES M. I. STOROJHENKO

Halyna ALEKSANDROVA,

D.Sc. (Philology),

Leading Research Associate

Institute of Biographical Research,

V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine

ORCID: 0000-0002-5136-5160

Annotation. The activity of the prominent Ukrainian, literary critic Mykola Ilyich Storozhenko (1836–1906), who was the librarian of the Rumyantsev Museum in Moscow in the last years of his life, is highlighted. Emphasis is placed on his improvement of the work of the library.

Key words: *Mykola Ilyich Storozhenko, library, university, Rumyantsev Museum.*